

LIGIA BÂRZU, CONTINUITATEA CREAȚIEI MATERIALE ȘI SPIRITUALE A POPORULUI ROMÂN PE TERITORIUL FOSTEI DACII

Colecția „Biblioteca de arheologie”, XXXVII, Editura Academiei R.S.R., București, 1979

Lucrarea arheologului Ligia Bârză reprezintă o sinteză a uneia dintre problemele fundamentale ale istoriei noastre naționale exprimate chiar în titlul cărții: continuitatea creației materiale și spirituale a poporului român pe teritoriul fostei Dacii. Lucrarea folosește o mare abundență de date și informații care vin să argumenteze ideile de bază ale autoarei, așa cum le exprimă în „Cuvîntul înainte”; „nivelul înalt atins de civilizația dacică în preajma cuceririi romane, penetrația lumii dacice la civilizația romană, continuitatea dacică în provincia Dacia și în afara ei, caracterul complex al procesului de romanizare și adîncimea lui, continuitatea populației daco-romane și romanice, aspectele materiale ale conviețuirii romano-slave, evoluția societății românești pînă la constituirea primelor formațiuni statale menționate de izvoare”.

Primul capitol intitulat: *Dacia în perioada premergătoare cuceririi romane*, pornește de la o analiză a societății și civilizației dacice de la începuturile erei noastre, în cadrul unor hotare mai restrînse decît în epocile precedente, menționate de izvoarele antice (Strabo, Ptolemeu) și confirmate de descoperirile arheologice, remarcîndu-se caracterul unitar al culturii dacice și în zonele periferice de difuziune.

Autoarea ne prezintă în continuare trăsăturile caracteristice ale civilizației și societății autohtone așa cum au fost ele definite de izvoarele istorice și de documentarea arheologică, ajungînd la concluzia logică că nivelul înalt atins de lumea dacică explică receptivitatea ei la influența romană.

Următorul capitol poartă titlul: *Dacii în perioada imperială romană*. Se atrage atenția de la bun început asupra cuceririi treptate, în etape, a teritoriilor dacice, analizîndu-se pe larg cauzele care au determinat conflictele dintre daci și romani. Autoarea subliniază în acest capitol că stabilirea administrației romane la nordul Dunării a influențat în mod covîrșitor totalitatea lumii dacice precum și faptul că permanența civilizației romane în Dobrogea și de-a lungul Dunării, începînd din secolul I e.n., a dus la o continuă vehiculare spre nord a valorilor spirituale și materiale romane.

Continuitatea dacică în provincia romană este demonstrată prin documente materiale scoase la lumină de cercetarea arheologică. Este reliefat gradul de asimilare a civilizației romane de către dacii rămași în afara provinciei: în Muntenia cultura Chilia-Militari, în Moldova cultura carpică și în nord-vestul Daciei, cultura Sîntana Arad.

Capitolul al treilea *Daco-romania și latina orientală* se axează pe două idei majore: colonizarea masivă organizată de populația civilă care vine să se alătore elementului militar roman în provincie și locul Daciei în ansamblul romanității orientale. Este subliniat faptul că adoptarea limbii latine ca limbă oficială a dus într-un răstimp greu de precizat, dar fără îndoială scurt, la înlocuirea limbii dacice cu cea latină, modificare care marchează prima etapă din istoria limbii române. Acest fenomen nu presupune dispariția fondului

autohton, fond care este demonstrat prin cuvintele de origine traco-dacică păstrate în limba română.

Situația spațiului nord dunărean, după retragerea aureliană, este analizată în capitolul „Romanitatea dunăreană după retragerea aureliană”. Se relevă faptul că acest spațiu îndiferent de situațiile istorice concrete este considerat mai departe ca parte componentă a imperiului. Sînt reliefate momentele în care imperiul stăpînește, în mod efectiv, zone de la nordul fluviului. Continuitatea populației autohtone este evidențiată prin nivelul relativ înalt de dezvoltare manifestat în culturile Bratei—Costișa—Botoșana—Cireșanu. În cadrul acestora se remarcă cimitirul nr. 1 de la Bratei care se încadrează cronologic în răstimpul cuprins între secolul IV și începutul secolului V e.n. Această necropolă se situează prin rit, ritual și inventar în continuarea celor mai bune tradiții provinciale romane.

Istoria spațiului carpato-danubiano-pontic după prăbușirea imperiului lui Atila și pînă la consemnarea, în izvoarele scrise a românilor este tratată în capitolul intitulat: „Romanitatea orientală pînă la constituirea primelor formațiuni politice românești”. În cadrul acestei perioade refacerea limesului dunărean duce la o întărire a influenței romano-bizantine, fapt de o importanță capitală pentru romanitatea din această zonă. Pe plan arheologic se constată o continuitate perfectă în fazele mai recente ale culturilor Bratei—Costișa—Botoșana și Ipotești—Ciurelu—Cîndești. Din acest punct de vedere, izvoarele arheologice semnalate pe teritoriul Bucureștilor și pe care autoarea le menționează din plin, își găsesc o judicioasă valorificare.

Ligia Bârză precizează în finalul capitolului faptul că aspectele pe care le îmbracă cultura secolelor VIII—X constituie forma materială a perioadei de afirmare etnică și politică a românilor.

În capitolul ultim al lucrării „Românii și izvoarele scrise”, sînt analizate primele știri privind pe români, începînd cu geografia lui Moise Chorenaș'i din secolul IX. Sînt prezentate amplu denumirile date de vecini românilor; blak, valah, vlah, forme care le foloseau alte neamuri pentru a desemna o populație care vorbea o limbă de origine latină, precum și denumirea pe care poporul român și-o dădea el însuși: romani sau români.

Lucrarea se încheie cu cîteva concluzii intitulate sugestiv *Adevăr istoric* în care se face o sumă a tuturor problemelor a căror elucidare mai comportă cercetări, dar în același timp se reliefează existența unor certitudini de care nimeni nu se mai îndoiește.

Cartea lectorului universitar dr. Ligia Bârză este extrem de utilă pentru cercetătorii epocii respective, constituind în același timp și un instrument de informare pentru toți cei interesați în studierea istoriei României.

CRIȘAN MUȘETEANU